

tento plán konkrétní formy. Rozhodujícím pro provedení tohoto plánu však bylo, že jej převzali komunisté, kteří jej pro svoje účely přetvořili a rozšířili, tj. nejen velký počet, nýbrž všichni sudetští Němci, včetně antifašistů, byli vyhnáni. Vyhnání a vyhlazení národů a národních skupin bylo a je charakteristickým prostředkem komunistické politiky. Stalin nejednou užil tohoto prostředku v Sovětském svazu a dnes jsme opět svědky tohoto způsobu hromadného vyhnání lidí komunistickými režimy ve Vietnamu a v Kambodži, což je nutno zařadit k největším zločinům dvacátého století a do stejné kategorie jako koncentrační tábory Hitlera a Stalina. Je ironií osudu, že se nakonec sudetským Němcům vede v západním Německu lépe než těm, kdo je vyhnali. Tím se ale nestává tento zločin o nic menší.

Je politováníhodné, že čeští nekomunističtí státníci v době 1939-1945 (hlavně Edvard Beneš) a český národ nepostřehli včas toto nebezpečí. Strávil jsem v roce 1933, když Hitler byl již u moci, delší čas v Německu a měl jsem příležitost mluvit s mnoha německými občany. Mnozí odsuzovali nacistický režim z morálních důvodů. Nezapomeňme, že prvními oběťmi německých koncentračních táborů byli Němci! Jako člen vojenské anglické mise jsem žil v roce 1946 několik měsíců v Československu s úkolem pátrat po osudu pohřešovaných spojeneckých válečných zajatců. Mluvil jsem s několika sty lidmi, ale našel jsem pouze dva Čechy, kteří odsuzovali vyhnání Němců. Tím nechci tvrdit, že za vyhnání Němců Češi jsou kolektivně vinni, chci jen zaznamenat svoje vlastní zkušenosti. Nemohu ale pochopit, jak může Luža tvrdit, že vyhnání sudetských Němců se nestalo na zásadě koncepce kolektivní viny.

Zdůrazňuji, že vyhnání Němců nebylo suverénním činem Československa a Polska (se souhlasem spojenců), nýbrž válečnou listí Stalina za účelem pojetí západních Slovanů do své mocenské sféry. Mní-li Luža a Hübl, že vyhnání je definitivním řešením, říkají tím současně, že podmanění Československa a Polska Sovětským svazem je rovněž definitivním řešením. Je jasné, že jedno z těchto « řešení » se nedá oddělit od druhého.

Doufají-li Češi, že budou zase jednou pány svého osudu, měli-by se sprátnet s myšlenkou, že se musí snažit o vyrovnání se sudetskými Němci. Ona část německého národa, která žije na Západě ve svobodě, nejen že odsoudila zločiny spáchané nacisty, ale též učinila vše, aby odčinila jimi spáchané křivdy. Je zřejmé, že dnešní mocipáni v Československu nejen nemají v úmyslu odsoudit vyhnání Němců, ale ani nejsou s to, aby se pokusili o nápravu křivd. Je však potěšující, že mezi těmi, kteří bojují proti dnešnímu režimu v Praze, se ozývají hlasy Příbrama, Danubia a Mlynáře. Úkolem Čechů a sudetských Němců bude překlenout hráz vybudovanou komunisty a nalézt cestu k smírnému řešení všech otevřených problémů, pokud možná, přímým dorozuměním a ne z vůle té nebo jiné velmoci. Tento úkol není nemožný. Nesmí být ale pochyb o tom, že vyhnání sudetských Němců v roce 1945 není konečným řešením česko-německého poměru. Každé pravé a spravedlivé řešení musí mít morální podklad. Zločiny českého režimu musí být měřeny stejným metrem, jako zločiny režimu německého.

Harry Hochfelder (Londýn)

Vážení redakce,

když jsem přišel před dvěma lety do Rakouska, jedním z mých prvních kroků bylo, že jsem si obstaral všechna dostupná čísla *Svědectví*. Časopisu, který slouží, mimo jiné, jako tribuna názorů a problémů, s nimiž jsou Češi a Slováci stále konfrontováni a které není možno doma otevřeně a svobodně debatovat, natož řešit.

V posledních několika číslech časopisu se objevily statě, zabývající se znovu problematikou 2. světové války, poválečného odsunu sudetských Němců a morálním dopadem těchto událostí na český národ. Příspěvky autorů, píšících pod krycími jmény Příbram a Danubius, vyvolaly živou diskusi doma i v exilu. Jinak tomu být ani nemohlo : jde o otázky a náměty, které jsou už z vědecko-historického hlediska zajímavé a aktuální.

Po stránce mezinárodně-politické je otázka 2. světové války, státních hranic a odsunu sudetských Němců uzavřena, zdá se, definitivně, helsinskými dohodami z roku 1975, a bilaterálně mezi ČSSR a NSR smlouvou z roku 1973. I přes toto mezinárodně-právní vyřešení československo-německých vztahů stále mnoho lidí pocituje jako nedostatečné a neúplné « řešení » této otázky na poli morálně-politickém. Myslím, že právem. Budme však realisté i v oblasti politické morálky. Jsem z generace, která nezažila ani válku ani odsun sudetských Němců. Dnes žiji v německy mluvícím prostředí a v samotné NSR mám plno přátel, hlavně studentů, z mé generace. Hovoříme společně o 2. světové válce, o vyhlazování Židů i odsunu sudetských Němců a nepovažujeme to za nic nepřírozeného. Bez nacionálního zaujetí lze racionálně rozebírat příčiny proč vůbec k takovým nelidskostem na obou stranách došlo a jaké výsledky válka (se vším všudy) přinesla do dnešní doby. Myslím, že z nás nikdo nemá pocit nějaké národní kolektivní viny ani zatíženého svědomí. Nikdo také obecně nemoralizuje generaci našich otců nebo dědů z pohledu dnešní doby. Nelze soudit dějiny *ex post* ani vytrhávat jednotlivé události z celoevropského politického kontextu. Po několika takovýchto debatách je problém pro nás vyřešen ; mnohem důležitější je, aby se ty hrůzy neopakovaly.

Je-li tedy příležitost k otevřené diskusi a vzájemně dobrá vůle, brzy se vysvětlí a urovnají i poslední nejasná stanoviska z minulosti. U nás takovouto možnost k veřejné celonárodní diskusi totalitní režim nepřipouští. Stejně tak nedovoluje volný pohyb osob do zahraničí, nezávislý styk vědců na mezinárodní úrovni ani volný tok informací. Přičemž právě co nejčastější kontakty mezi jednotlivci obou národů by, myslím, udělaly definitivní tečku za tragickými nedorozuměními minulosti i na poli morálně-politickém.

Není-li možno vést diskusi na otevřeném fóru, zbývají roviny « neoficiální, paralelní ». Každý pokus o svobodné a ničím neomezované vědecké bádání právě v limitacích, daných totalitním systémem, je nutno ocenit. Zároveň by se však ani v tomto případě neměly ztrácet se zřetelem principy a metody, jimiž se musí řídit historická věda, chce-li si udržet status objektivní *wertfreie Wissenschaft*. Statě Příbrama i Danubia luto objektivitu, podle mého názoru, postrádají a ani faktologicky by při důkladnější vědecké konfrontaci neobstály.

Zbývá položit otázku – proč byly tyto příspěvky ve *Svědectví* vlastně zveřejněny ? Někteří členové redakční rady časopisu se od těchto statí distancují (viz *Svědectví* č. 58, str. 383-386). K úplnosti chybí tedy ještě vyjádření šéfredaktora. Vyloučíme-li možnost, že statě Příbrama a Danubia měly být zveřejněny jako přínos do diskuse historiků, musí nás napadat jediné vysvětlení – že totiž tyto příspěvky byly zveřejněny s určitým politickým úmyslem. Je-li tato domněnka správná, ani pak žádný větší přínos z těchto statí nevidím. Nesdílím stanovisko Hübla, že by Danubius svým článkem implicitně nastoloval požadavek revize hranic, a že by tak mohly být nějakým způsobem dokonce ohroženy československo-německé vztahy. V NSR jsou dnes naštěstí rozhodující politické kruhy mnohem realističtější, rozumnější a korektnější, než si mnozí z nás myslí. Nevhodnost zveřejnění úvah typu Danubia a Příbrama spatřuji ve dvou jiných bodech : 1) Nahradíme-li nejen ve vědě, ale i v politickém žurnalisu hlediska věcnosti a objektivní prvky tendenční zaujatosti a snahy o libivou ideologizaci problému, dostáváme se tak na rovinu politického propagandismu. Tím se zabýváme právě té morálně-politické

převahy, kterou se liší moderní demokrat od ideologa kteréhokoli systému. 2) Každý národ má ve svém dějinném vývoji (stejně jako člověk ve svém životě) periody organické i kritické; doby růstu a úspěchů i doby neúspěchů a porážek. Při hospodářském a kulturním rozkvětu země se upevňují i demokratické principy ve společnosti (a naopak), a zároveň se zvyšují představy a požadavky na mravní, morální a etické jednání i v oblasti politiky. Např. měřítko, kterým dnes mladá generace na Západě posuzuje jednání svých politických a hospodářských představitelů, se nedá vůbec použít nejen na dobu válečnou, ale ani na období studené války. Tato skutečnost však některým českým a slovenským intelektuálům neustále uniká. Nevidím, při pročítání historických dokumentů z 2. světové války žádný rozdíl mezi « mravním chováním » českého národa a kteréhokoli jiného. Ve všech postižených evropských zemích lze nalézt nejprve selhání před fašismem, pak kolaboraci i odboj, šmelinu a odfrání vlastních lidí i hrdinství a za ideál položené životy, a nakonec, pod vlivem válečných událostí i celkového politického kontextu, « vyrovnání se » s následky války. Z tohoto procesu « vyrovnání se » lze vyjmout snad jen Dánsko. Každá válka je pokračováním určité politiky, selhaly-li všechny diplomatické pokusy o mírové řešení problému. Odsuny německého obyvatelstva po válce nelze brát jinak, než v celkovém kontextu 2. světové války. Souhlasí-li někdo s válečným řešením mezinárodních problémů či nikoliv, je věc osobního názoru a přesvědčení. Nemohu však souhlasit s jednostrannými mravními soudy, které o této době pronášejí Danubius a Příbram. Chce-li někdo hledat na druhém člověku či národu vinu způsobem jakým to činí Příbram a Danubius, pak ji vždycky najde. Protože, jak praví evangelium, jsme vlastně všichni viní. Pak se však věnujme náboženství, filosofii nebo literárním esejím a nesnažme se psát politicko-historické statě, nebo dokonce se pokoušet změnit politickou situaci v naší zemi.

Československá společnost se nachází v hluboké krizi, jejíž příčiny je třeba se snažit neustále odhalovat. Avšak místo věcných racionálních analýz se setkáváme s články, více či méně různě citově podbarvenými, na jejichž pozadí jsou patrna zklamání z vývoje národního i nad ztrátou osobních ambicí. V zoufalství ze současné, zdánlivě bezvýchodné situace saháme bezostyšně na základní a zároveň poslední hodnoty, které každý jedinec i národ má. Obviňujeme své svědomí, mluvíme o národní vině, píšeme o hříchu neobstání. Každý má právo na filosofii pesimismu, nevidím však žádný pozitivní význam do budoucna, jestliže jsou takovéto názory zveřejňovány v časopise typu *Svědectví*.

Příčiny naší současné situace musíme hledat v první řadě u sebe. Několikrát jsme v našich posledních dějinách neobstáli. Ne však z důvodů mravních, nýbrž z nedostatku politického realismu.

Libor Rouček (Víděň)

Milý redaktore:

Čtu si ve *Svědectví* diskuzi o Danubiovi, čtu si znova Danubia a nějak si to všechno nemohu v hlavě srovnat, ač bych měl, protože jsem měl německého tatínka a v roce 1945 a ještě čtvrt století později se mi dostalo docela výrazného poučení o tom, co to v demokratickém i v socialistickém Československu znamenalo mít nesprávného tatku. Ač bych měl, nemohu Danubiovi tleskat. Ruce by snad chtěly, ale rozum se brání.

Imponovaly mi vývody Milana Hübla, jenže i při nich jsem se trochu otrásal hrůzou: každé člověčí utrpení lze asi vhodit do mocného toku dějin, takže když v něm člověk uhynie, může se utěšovat vědomím, že tomu dějiny tak chtěly.

A vůbec je zajímavé, že bývalí mocní si křivdy, které jako řiditelé dějin napáchali, uvědomí už tehdy, když je dějiny také trochu přiskřípnou. O docela obyčejných lidských